

УДК 007:304:070

СОЦІАЛЬНЕ ПІДГРУНТЯ РЕЛІГІЙНОЇ ТЕМАТИКИ В ІНТЕРНЕТІ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКИХ НОВИХ МЕДІЙ

Юліана Лавриш

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна
email: newmedialnu085@gmail.com*

Проаналізовано стратегію впливу соціальної тематики на висвітлення проблем, які безпосередньо стосуються релігійного середовища. У статті також відслідковано контент, популярність і затребуваність цих тем серед інтернет-аудиторії.

Ключові слова: Церква, людина, нові медіа, комунікація.

Соціальне коло тем завжди визначало інформаційні вектори будь-якого тематичного рубрикування медіа: політика, культура, економіка, а також і релігія. Українські інтернет-ресурси не є винятком. Якщо проаналізуємо основні напрямки порушених проблем релігійної сфери, то майже всі мають у своїй основі звернення до людини, а отже – до соціуму. Церква або будь-яка інша релігійна організація налагоджує комунікаційну систему, як з людиною зокрема, так і з цілою спільнотою. Тому цей соціальний плацдарм можна умовно поділити на дві частини: одна – це персоналістичний вимір самої людини, цінності її життя і його пошанування, інша – глобальна – суспільних процесів в цілому. Тому у цьому контексті соціальне підгрунття релігійної тематики українських нових медіа цілком очевидне – воно спрямоване на людину, проблеми пошанування гідності її життя.

Соціальна комунікація Католицької Церкви – важлива складова розвитку для держав із домінують християнського суспільства. II Ватиканський Собор став переломним явищем і водночас новим етапом динамічного розвитку Вселенської Католицької Церкви. З 1962 р. до 1965 р. було затверджено чимало документів, серед яких: «Gaudium et Spes» – пастирська конституція про Церкву в сучасному світі, «Orientalium Ecclesiarum» – декрет про Східні католицькі церкви, «Unitatis Redintegratio» – декрет про екуменізм, «Perfectae Caritatis» – декрет про оновлення чернечого життя у сучасних умовах. У часі затвердження документів II Ватиканського Собору, у 1963 р., процес діалогу між Церквою та суспільством отримав свою сучасну назву – «соціальна комунікація». Про це згадано у вступі Декрету про засоби масової інформації – «Inter Mirifica»: «Завдяки цьому соборовому декретові створено нову термінологію. Зокрема вперше запроваджено сам вираз – «соціальна комунікація». Підготовча комісія вирішила, що такі терміни, як «технології поширення інформації», «аудіовізуальні засоби інформування», «засоби масової інформації», «масова комунікація», не виражають достотно турбот, потреб, намірів Церкви [2]. Суспільне комунікування (соціальну комунікацію) не можна лише зводити до самих технічних засобів передавання інформації, натомість слід розглядати його як процес, що відбу-

вається серед людей і між людьми». У розумінні Католицької Церкви явище соціальної комунікації виходить поза свої смислові рамки – це не лише момент відкритого діалогу між духовенством та соціумом у рамках медіапростору, але більш масштабний процес із елементами співпраці та активного взаємообміну ініціатив і проектів між Церквою та дієвими суспільними ланками. Важливим сегментом ефективності такої комунікації є сфера біоетичного виміру. Саме слово «біоетика» визначає насамперед духовний діапазон людини, адже етимологічно поєднує у собі два поняття – «біос» та «етос», «життя» та «мораль». У 1978 році у США видано першу енциклопедію з біоетики, у якій подано перше визначення біоетики. У навчальному посібнику для студентів отець-доктор Ігор Бойко формулює визначення цієї науки так: «Біоетика – це моральна наука, яка регулює медичне втручання у життя людини». Зважаючи на запропоновані вище твердження, можемо побачити, що біоетика – це більше, ніж звичайна наука у галузі медицини, це насамперед першочергове звернення до моральних критеріїв, які визначають загальний діапазон поведінки тих, які причетні до збереження і передання життя, тобто не лише лікарів і загалом працівників служб охорони здоров'я, але і звичайних громадян кожного окремого соціуму [1]. На нашу думку, і «життя», і «мораль» – важливі компоненти у розкритті глибини дефініції біоетики, проте звернемо увагу на першу етимологічну складову, показуючи у дослідженні, наскільки цей компонент важливий у процесі соціальної комунікації. Важливі документи Католицької Церкви, які у своїй основі містять розгляд біоетичних питань: енцикліка Папи Павла VI «*Humanae Vitae*», яка вийшла після процесу завершення II Ватиканського Собору у 1968 році, Декларація про скоєння абортів «*Questio de Abortu*» (1974), Декларація про евтаназію «*Iurae bona*» (1980), Інструкція «*Donum Vitae*» (1987), а також майже недавня Інструкція «*Dignitas Personae*» (2008) затвердженні і розповсюджені під егідою Конгрегації у справах віровчення, а також енцикліка Блаженного Папи Івана Павла II «*Evangelium Vitae*» (1995), що містить у собі маніфест людського життя у всій його повноті та проявах. В українських нових медіях чимало уваги присвячено темам абортів, менше – штучному заплідненню, і найменший сегмент – евтаназії. Наприклад, однозначно негативна позиція що до абортів на вузькоспеціалізованих релігійних сайтах – «Дивенсвіт», РІСУ, «Релігія в Україні». Сайт «Дивенсвіт», який спрямований до молодіжної аудиторії, підтверджує тезу проти через апелювання до молодіжних кумирів. На ресурсі можна знайти відповідні свідчення відомого італійського співака – Андреа Бочеллі [3] та Стіва Тейлера – зірки всесвітньо відомого гурту «Аеросміт» [9]. Також сайт опублікував промову Джіана Джассен – жінки, котра народилась у результаті абортів. Історія Джіани – надзвичайна. Її мати хотіла вчинити солевий аборт. Відповідний розчин, який вносять в утробу матері, повністю знищує організм дитини зі середини, пришвидшуючи пологи вже мертвого немовляти [8]. Проте Джіана народилася живою, правда із ДЦП, проте через своє життя вона є живим свідченням для інших. Ми вже згадували вище, що інший інструментарій – ділення досвідом авторів-читачів. Як приклад можемо навести публікацію «Чому я вибираю стриманість?» [24].

У матеріалах Релігійно-інформаційної служби України питання абортів та штучного запліднення розглядають у екуменічно-суспільній перспективі. Журналісти РІСУ пропонують думки і православного духовенства, долучаючи їх також до творення дискусії. Зокрема з цього приводу висловився митрополит Одеський та Ізмаїльський Агафангел, який зазначив, що аборт, на його думку,

є гріхом дітовбивства – «найстрашніше, що тільки можуть батьки вчинити по відношенню до своєї дитини» [12].

Згідно із картою абортів в Україні за даними 2011 року, яку запропонував сайт «Української правди» – найбільший відсоток переривання вагітності саме у східних, південних областях України та Криму, де Православна Церква має найбільшу кількість вірних [14]. Тому, на нашу думку, Церква повинна більш ніж звертати увагу на сумнозвісну статистику.

На православному сайті «Релігія в Україні» візія абортів та штучного запліднення корелюється із розумінням секуляризованого суспільства. У розмові «Якби живіт жінки був прозорим, вона б ніколи не робила абортів» із завідувачем гінекологічного відділу Львівської обласної клінічної лікарні – Ліліаною Кропивницькою – найважливіше для жінки побачити її дитину. Лікар розповідає про неймовірні випадки, коли жінки, бачачи своїх майбутніх дітей через процедуру УЗД відмовлялися від абортів або, коли чинили аборт, гірко розплачувалися за заподіяне [25]. Проте ця публікація свідчить, що сучасна українська медицина ще не готова до творення нової культури материнства, оскільки лікар не заперечує легалізацію переривання вагітності, мотивуючи це тим, що через заборони люди все більше намагатимуться порушити закон.

Розмова із київським лікарем-гінекологом Олександром Ломикініним спрямована на формацію моделі мислячого лікаря, який у своїй практиці не відкидає Божого посилу. Олександр Ломикін зазначив, що можна бути глибоко моральним і водночас сповідувати норми сучасної медицини [19].

Натомість візія світських медій має дещо іншу сторону. Контент запропонованих матеріалів на цю тематику часто зводиться до кількох. Тобто складається враження або ці теми є незручними для обговорення у суспільстві, або журналісти вважають їх нерейтинговими для своїх ЗМІ. Ми вже згадували вище про подію у березні 2012 року, коли депутати Верховної Ради України мали на меті прийняти законопроект про заборону абортів. Тоді із відповідними листами-зверненнями що до заборони легалізації переривання вагітності виступили Архієпископ Львівський РКЦ Мечислав Мокшицький та Глава УГКЦ – Блаженніший Святослав (Шевчук). Варто зазначити, що ця подія спричинила загальносуспільну дискусію.

На сайті «Дзеркала тижня» знаходимо короткі матеріали на тему абортів. В одному із них вміщена думка Раїси Богатирьової, міністра охорони здоров'я, про те, що аборти не потрібно забороняти. Міністр-лікар покликається на сумну статистику повоєнних років, коли кількість вчинених абортів, попри заборону, перевищувала межі допустимого. В іншому матеріалі на вказану тему наводять цитату Митрополита Володимира (Сабодана), про якого ми вже згадували вище і його візію прийняття законопроектів [13].

Отож, на наш погляд, журналісти не окреслюють чіткої позиції у рецепції явища абортів. Натомість журналісти газети «День» активно провадять дискусію. У матеріалі Оксани Миколук «Право на вибір» від 15.03.12 разом із листами-зверненнями Блаженнішого Святослава (Шевчука) та Архієпископа Мечислава Мокшицького надруковані витяги із листа жінок, які не підтримують думку духовенства. Важливо, що окрім церковно-суспільної дискусії, журналісти долучили до обговорення публіцистів, лікарів, громадських діячів [11], представивши позицію не підтримувати легалізацію переривання вагітності. Важливо, що редакційна політика видання спрямована на публікації-відгуки читачів з приводу певних питань. Одним із таких листів матеріал, який стосувався запропонованої теми – «Пропоную встановити пам'ятник «жертвам абортів»

ту» [18], де читач категорично не підтримує аборт, асоціюючи це явище із геноцидом і масовими знищеннями. Також журналісти редакції вказують на те, що аборт виходить із загальної стереотипної культури суспільства, де можливість болю і осуду, – цінніша за ненароджене життя [15].

Своїх колег із «Дня» підтримують журналісти «Українського тижня». Проблема абортів здебільшого вміщена у блогові дискусії на сайті видання. У блозі Миколи Малухи проаналізовано відповідний законопроект що до легалізації абортів. Окрім того, автор вважає, що у дискусії що до питань абортів Церква виявила свою неготовність мовити спільно, адже оскаржили законопроект лише УГКЦ і РКЦ, натомість інші конфесії залишилися у мовчанні. Журналіст В'ячеслав Дарпінянц звинувачує своїх колег у непрофесійному висвітленні запропонованої проблеми, адже відбувається також порушення професійних стандартів [10].

Окрім того, на сайті ресурсу знаходимо матеріал про штучне запліднення, у якому позитивність цього явища у свідомості українців визначається економічно-фінансовими можливостями, адже за кордоном ця процедура – набагато дорожча. Важливо, що у матеріалі також висловлена думка: «В Україні дозволяються сурогатне материнство та аборти, але у нашій країні не годиться гомосексуальним парам мати дітей. Якщо дивитися на світ глобально, дозволи і заборони у цих питаннях формують певну карту. Людям, які хочуть обійти закони своєї країни, доводиться просто пересуватися цією картою. Таким чином дехто з них опиняється в Україні, але так само хтось іде з неї – у пошуках більш терпимих суспільств. Межі дозволеного відображають етичні норми. Відповідно, змінюючи ці межі треба переглядати й норми, або принаймні спробувати знайти з цього приводу новий консенсус» [5]. Щось подібне виникає у аналізі тематики з приводу евтаназії. Можна зазначити, що християнські нові медіа висвітлюють теми евтаназії та самогубства із помітним заглибленням. Адже причиною для порушення проблем є тема збереження людського життя як найбільшого Божого дару. Смерть – це не завершення, а лише старт, проте час людської кончини виключно залежить від Бога.

Аналізуючи матеріали світських ресурсів, можемо зазначити, що тема самогубства здебільшого диспонується аудиторії у реферативному вигляді. ЗМІ подають реєстр людських трагедій, але не наважуються пояснити причини вчинків. У 2008 році журналісти сайту «Телекритика» визначили, що команда ТСН на каналі «1+1» працює за стандартом «новин для Барбоса», концентруючи свою увагу на шести «С»: страх, сенсації, смерть, секс, скандали і одному «Г» – гроші [22]. Проте смерть стала не лише орієнтиром одного журналістського колективу, але і загалом медіаринку.

Наприклад, «Дзеркало тижня» подає матеріал про те, що ВВС вперше покаже смерть внаслідок евтаназії мільйонера Пітера Смедлі. Ініціатори фільму мають на меті показати, наскільки цей процес є рятівним для тих, на кого чекає важка смерть. Згадуваний мільйонер був громадянином Великої Британії, проте він вирушив до клініки у Швейцарії, щоб добровільно вмерти, адже у Великій Британії не легалізовано добровільну смерть [17]. Найбільше матеріалів на теми самогубства та евтаназії знову-таки знаходимо в «Дні». Газета розглядає евтаназію як із правової, так із моральної сторони.

У матеріалі Тараса Добка «Евтаназія – дефіцит любові» наголошено, що це явище здебільшого проявляється там, де присутня байдужість до хворого, до його болю і страждань [7]. Вказаний матеріал викликав дискусію, зокрема вже у наступному тексті В'ячеслава Пасенюка – «Евтаназія – рятівна чи огидна», який розмірковує на противагу панові Тарасові – чи може у суспільстві бути

надлишок любові. Автор-дописувач висловлює підтримку цього явища як можливість про всяк випадок мати інший варіант, коли стане немічним і безсильним [16]. Отож газета продукує дискусію всередині суспільства, даючи можливість безпосередньо переносити розмову із факультетських кафедр і теледебатів у публічний простір. У дискусії про самогубство журналісти газети ставлять на перше місце дитячий суїцид.

У матеріалі «Дитячий суїцид – доженемо і переженемо Шрі-Ланку» регіональні кореспонденти газети представили статистику дитячих самогубств в областях України, в якій зазначено, що зменшення кількості населення в Україні – наслідок суїцидальних трагедій [6]. Про важливість самого явища самогубства не лише в українському соціумі, але й загалом у світі – свідчить практикування окремої науки – суїцидології. Про це знову-таки – у матеріалі на сайті «Дня» [23].

У підсумку можемо сказати, що світські інтернет-медіа, на відміну від християнських сайтів концентрують увагу на реєстрації окремих людських трагедій, натомість дуже мало знаходимо інформації про реальні причини таких рішень, а через те дедалі менше розвивається полеміка всередині суспільства. Наприклад, нещодавно журналісти ресурсу «Mediasapiens» поширили інформацію, що у Росії планують представити рейтинг ресурсів, які містять суїцидну інформацію [21].

Отож біоетичні проблеми, які визначають коло морально-етичних проблем, містять у собі глибинний зміст, оскільки теми абортів, штучного запліднення, евтаназії прямо впливають на соціальні запити, не лише зовнішній, але внутрішній лад суспільства. Тому ці сенси і віднаходимо у релігійній тематиці веб-простору, оскільки Церква та релігійне середовище загалом саме таким чином прагнуть налагодити комунікаційний вектор у діалозі із соціумом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. о. Ігор Бойко. Біоетика: Скрипти для студентів, вид. 2-ге, виправлене. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету 2008, 178 с
2. Церква і соціальна комунікація: Найголовніші документи Католицької Церкви про пресу, радіо, телебачення, інтернет та інші медіа / упорядкування українського варіанту, передмова, наукове редагування – М. Перун. – Львів, 2004.
3. Андреа Бочеллі закликає жінок не робити абортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/news/5848.html>
4. Богатирьова вважає ризикованою заборону на аборти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/SOCIETY/bogatirova_vvazhae_rizikovanoyu_zaboronu_na_aborti_v_ukrayini.html
5. Дарпінянц В. Хірурги пера. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Blogs/76/47008>
6. Дитячий суїцид – доженемо і переженемо Шрі-Ланку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/panorama-dnya/dityachiy-suyicid-dozhenemo-y-perezhenemo-shri-lanku-za-kilkisty-samogubstv>
7. Добко Т. Евтаназія – дефіцит любові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/evtanaziya-deficit-lyubovi>
8. Жінка, котра народилась в результаті абортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/articles/747.html>
9. Зірка Аеросміт: «Ісусе, що я ж наробив!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/articles/3454.html>

10. Малуха М. Спокуса абортами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Columns/50/45655>
11. Миколок О. Право на вибір [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://day.kiev.ua/uk/article/panorama-dnya/pravo-na-vibir>
12. Митрополит Агафангел підтримує закон про заборону абортів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/community/religion_and_society/47870/
13. Митрополит Володимир не підтримав законопроект про заборону абортів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/SOCIETY/mitropolit_vlodimir_ne_pidtrimav_zakonproekt_pro_zaboronu_abortiv.html
14. Найбільше абортів роблять у Севастополі. Карта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2012/03/29/99492/>
15. Найкращий засіб контрацепції... Аборт? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/naykrashchiy-zasib-kontracerciyi-abort>
16. Пасенюк В. Евтаназія – рятівна чи огидна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/poshta-dnya/evtanaziya-ryativna-chi-ogidna>
17. По ТБ вперше буде показано процес евтаназії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/HEALTH/по_tb_vpershe_v_sviti_bude_okazano_protsees_ev_tanaziyi.html
18. Пропоную встановити пам'ятник «жертвам абортів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://day.kiev.ua/uk/article/podrobici/proponuyu-vstanoviti-pamyatnik-zhertvam-abortu>
19. Православний гинеколог – об абортах: уже все знають, що це гріх. Но – делають. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/16837-pravoslavnyj-ginekolog-ob-abortax-uzhe-vse-znayut-cto-yeto-grex-no-delayut.html
20. Репродуктивна медицина: між скандалами, політикою і проблемами громадян. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/20280>
21. Росспоживнагляд планує створити антирейтинг «суїцидальних» сайтів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/16162>
22. Сім орієнтирів ТСН: Скандали, Сенсації, Страх, Смерть, Сміх, Секс і Гроші [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/redpolitics/2008-06-04/38798>
23. Суїцид в Україні: унція профілактики варта фунта лікування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/suyicid-v-ukraini-unciya-profilaktiki-varta-funta-likuvannya>
24. Чому я вибираю стриманість? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/articles/1768.html>
25. Якби живіт жінки був прозорий, вона б ніколи не робила абортів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/18729-yakbi-zhivit-zhinki-buv-prozorij-vona-b-nikoli-ne-robila-abortu.html

**THE SOCIAL BASIS OF THE RELIGIOUS ASPECTS
IN THE INTERNET AN EXEMPLE
OF THE UKRAINIAN NEW MEDIA**

Yuliana Lavrysh

*Ivan Franko National University of Lviv,
GeneralaChupryny Str. 49 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: newmedialnu085@gmail.com*

The impact of social issues strategy to highlight issues that directly relate to the religious environment was analyzed in the text. It also traced content, popularity and demand of these topics among the Internet audience.

Key words: Church, aman, newmedia, communication.

**СОЦИАЛЬНЫЙ БАЗИС РЕЛИГИОЗНОЙ ТЕМАТИКИ
В ИНТЕРНЕТЕ НА ПРИМЕРЕ УКРАИНСКИХ НОВЫХ МЕДИА**

Юлиана Лаврыш

*Львовский национальный университет им. И. Франко,
ул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львов, Украина
e-mail: newmedialnu085@gmail.com*

Проанализировано стратегию влияния социальной тематики на освещение проблем, непосредственно касающихся религиозной среды. В статье также отслежено контент, популярность и востребованность этих тем среди интернет-аудитории.

Ключевые слова: Церковь, человек, новые медиа, коммуникация.